

Rolnummer 722
Arrest nr. 43/95 van 6 juni 1995

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door het Hof van Cassatie.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters H. Boel, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets en E. Cerexhe, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest van 14 juni 1994 in zake R. Peeters en A. Myle tegen N. Van Lierde heeft het Hof van Cassatie, tweede kamer, de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is het artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering in strijd met de artikelen 10 (voorheen 6) of 11 (voorheen 6bis) van de Grondwet, doordat het bepaalt dat de burgerlijke partij die op haar verzet tegen een beschikking van buitenvervolginstelling van de raadkamer in het ongelijk wordt gesteld, tot schadevergoeding jegens de verdachte wordt veroordeeld, terwijl dit niet het geval is voor de Staat wanneer de procureur des Konings in het ongelijk is gesteld ? ».

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

De eisers tot cassatie hebben op 15 maart 1990 bij de onderzoeksrechter te Leuven klacht ingediend en zich burgerlijke partij gesteld tegen de verweerder wegens, enerzijds, valsheid in geschrifte bij het verkrijgen van een regularisatievergunning voor het verbouwen van een villa en, anderzijds, wegens het gebruik van valse stukken, door het aanwenden van de aldus verkregen bouwvergunning om een vermeende erfdiensbaarheid van overgang te rechtvaardigen.

Bij beschikking van 27 september 1991 heeft de raadkamer van de correctionele rechtbank te Leuven geoordeeld dat er geen reden tot vervolging was, beschikking waartegen de eisers tot cassatie het rechtsmiddel van « verzet » hebben aangetekend.

Bij arrest van 30 april 1992 heeft de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Brussel het verzet ontvankelijk doch ongegrond verklaard en elk van de eisers tot cassatie veroordeeld tot betaling van 10.000 frank als schadevergoeding aan de verweerder. In die rechtspleging hebben de eisers tot cassatie de kamer van inbeschuldigingstelling verzocht aan het Arbitragehof de prejudiciële vraag voor te leggen of artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod schendt in zoverre die bepaling slechts aan één partij in het strafproces, namelijk de burgerlijke partij, oplegt een in voorkomend geval door de kamer van inbeschuldigingstelling te bepalen schadevergoeding te betalen aan de buiten vervolging gestelde partij in geval van bevestiging van de beslissing van buitenvervolginstelling. Dat rechtscollege heeft geoordeeld dat artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering de voormelde grondwettelijke beginselen klaarblijkelijk niet schendt en heeft op grond van artikel 26, § 2, derde lid, 3°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof geweigerd een prejudiciële vraag te stellen.

Tegen dat arrest hebben de eisers tot cassatie een cassatieberoep ingesteld waarbij het eerste middel betrekking heeft op de strafrechtelijke kwalificatie van het beweerde misdrijf, het tweede middel afgeleid is uit de schending van artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, en het derde middel onder meer steunt op een schending van de artikelen 10 en 11 (voorheen 6 en 6bis) van de Grondwet, door artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering.

Na het eerste middel verworpen te hebben, heeft het Hof van Cassatie, met toepassing van artikel 26, § 2, eerste lid, van de voormelde bijzondere wet van 6 januari 1989, de prejudiciële vraag gesteld.

III. De rechtspleging voor het Hof

De expeditie van de verwijzingsbeslissing is ter griffie ingekomen bij op 24 juni 1994 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 24 juni 1994 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 11 augustus 1994 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 13 augustus 1994.

Memories zijn ingediend door :

- de echtgenoten R. Peeters en A. Myle, rue Cortembosch 14, 7070 Le Roeulx, bij op 22 september 1994 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 23 september 1994 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 5 oktober 1994 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- de echtgenoten R. Peeters en A. Myle, bij op 26 oktober 1994 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 2 november 1994 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 29 november 1994 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 24 juni 1995.

Bij beschikking van 22 december 1994 heeft de voorzitter in functie de zetel aangevuld met rechter J. Delruelle, gelet op de inruststelling van rechter Y. de Wasseige.

Bij beschikking van 22 december 1994 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 2 februari 1995.

Van die laatste beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 23 december 1994 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 2 februari 1995 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. B. Schöfer en Mr. P. Jongbloet *loco* Mr. M. Denys, advocaten bij de balie te Brussel, voor R. Peeters en A. Myle;
 - . Mr. P. Peeters en Mr. L. Vermeire, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers G. De Baets en P. Martens verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van de Ministerraad

A.1. In hoofddeorde moet worden opgeworpen dat niet is voldaan aan de door het Hof gestelde vereiste van de vergelijkbaarheid van de situaties - veroordeling van de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld op haar verzet tegen een beschikking van buitenvervolginstelling van de raadkamer tot schadeloosstelling, enerzijds, en niet-veroordeling van de Staat wanneer de procureur des Konings in het ongelijk wordt gesteld -, aangezien de burgerlijke partij en het openbaar ministerie zich in een fundamenteel verschillende situatie bevinden : op grond van een delegatie van de Natie treedt het openbaar ministerie op ter verdediging van de belangen van de samenleving, terwijl de burgerlijke partij de bescherming van haar privé-belangen nastreeft. Ten aanzien van de veroordeling tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering is geen pertinente vergelijking mogelijk tussen de beide categorieën van situaties waarop de prejudiciële vraag betrekking heeft.

A.2.1. Zelfs wanneer de beide situaties voldoende vergelijkbaar zouden zijn - *quod non* - dan nog dient te worden vastgesteld dat de wetgever een geoorloofd doel nastreefde en het ingevoerde objectieve onderscheid een adequaat karakter vertoont, zonder dat daarbij sprake kan zijn van enige onevenredigheid tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

A.2.2. De veroordeling tot schadevergoeding op grond van artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering vervult een dubbele functie. Enerzijds is zij de vergoeding van de materiële en/of morele schade die door de burgerlijke partij aan de verdachte werd berokkend door haar ongegrond verzet en die voortvloeit, hetzij uit de onzekerheid die voor de verdachte blijft bestaan, zowel over zijn toestand als over zijn onschuld, hetzij uit het tergend of lichtzinnig karakter van het verzet. Anderzijds kan die veroordeling een repressief karakter vertonen in zoverre ze een sanctie vormt voor het eventueel roekeloos aanwenden van het rechtsmiddel van verzet, als tegengewicht voor de zeer uitgebreide bevoegdheden die krachtens artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering aan de burgerlijke partij worden toegekend.

A.2.3. De wetgever die de kamer van inbeschuldigingstelling verplichtte om de burgerlijke partij die op haar verzet in het ongelijk wordt gesteld, te veroordelen tot schadeloosstelling, streefde geoorloofde doeleinden na. Het aldus gemaakte onderscheid is in het licht hiervan relevant : het wordt verklaard door het uitzonderlijk karakter van het aan de burgerlijke partij - die nochtans privé-belangen nastreeft - verleende rechtsmiddel, waardoor het verval van de strafvordering wordt verhinderd en een uitzondering wordt gecreëerd op de basisregel dat strafvordering uitsluitend door het openbaar ministerie mag worden uitgeoefend. Het onderscheid is evenredig met het nagestreefde doel : het bedrag van de schadeloosstelling wordt op onaantastbare wijze vastgesteld door de kamer van inbeschuldigingstelling, waarbij slechts rekening wordt gehouden met de schade die wordt veroorzaakt door het ten onrechte aantekenen van verzet.

A.2.4. De prejudiciële vraag dient dan ook ontkennend te worden beantwoord.

Memorie en memorie van antwoord van de eisers in het bodemgeschied

A.3. Ofschoon de positie van de burgerlijke partij - die in de rechtspleging voor het onderzoeksgerecht eveneens een procespartij is - en die van het openbaar ministerie in de strafrechtspleging vaak niet vergelijkbaar

zijn, zijn hun rechten in de uitzonderlijke situatie van artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering principieel volkomen gelijk, parallel en evenwaardig, en is hun situatie zeker vergelijkbaar. Aangezien de wet aan beide partijen het recht van verzet toekent, dient hen een gelijk en volledig recht te worden toegekend.

A.4.1. De door de Ministerraad opgeworpen doelstellingen die de wetgever bij de uitvaardiging van artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering voor ogen zou hebben gehad, rechtvaardigen geen van beide de onderscheiden behandeling van het openbaar ministerie en de burgerlijke partij. De onderscheiden behandeling is niet pertinent (A.4.2 en A.4.3), minstens onevenredig met het nagestreefde doel (A.4.4).

A.4.2. De ongelijke behandeling is niet pertinent in zoverre de veroordeling van de burgerlijke partij tot schadevergoeding in geval van verwerping van het verzet door de kamer van inbeschuldigingstelling, beoogt de morele schade te vergoeden die is ontstaan door het verzet dat tegen de beschikking van buitenvervolginstelling werd ingesteld, nu de verdachte langer het odium van de mogelijke schuld moet dragen. Immers, de verdachte lijdt hetzelfde nadeel indien het openbaar ministerie verzet aantekent tegen de buitenvervolginstelling.

De regel van artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering voert in die zin overigens een bijkomende discriminatie in tussen de verdachten zelf, namelijk degenen tegen wier buitenvervolginstelling de burgerlijke partij verzet heeft aangetekend en die recht hebben op schadevergoeding, en degenen tegen wier buitenvervolginstelling het openbaar ministerie verzet heeft aangetekend en die geen recht op schadeloosstelling genieten.

A.4.3. De ongelijke behandeling is evenmin pertinent in zoverre de schadeloosstelling een rem is tegen een lichtvaardig en roekeloos verzet van de burgerlijke partij. Uit de betwiste wetsbepaling vloeit immers voort dat de burgerlijke partij steeds een teregt en roekeloos verzet aantekent - want de schadevergoeding aan het slachtoffer moet *ex officio* worden opgelegd door de kamer van inbeschuldigingstelling, zonder dat deze vermag te onderzoeken onder welke omstandigheden dat beroep werd ingesteld - en het openbaar ministerie nooit een teregt en roekeloos verzet kan aantekenen, vermits niet voorzien is in de toekenning van een schadevergoeding aan de verdachte, ingeval het verzet van het openbaar ministerie tegen de buitenvervolginstelling wordt verworpen.

A.4.4. Zelfs indien de beide doeleinden die de wetgever nastreeft, pertinent en objectief zouden worden geacht, dan nog dient men vast te stellen dat de onderscheiden behandeling niet evenredig is met de nagestreefde doelstellingen. Niet alleen wordt een schadevergoeding automatisch opgelegd, zelfs zonder dat de verdachte daarom heeft verzocht (krachtens een vaste rechtspraak raakt de regeling van artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering de openbare orde) en zonder debatten omtrent de omvang van de schadevergoeding, maar vooral biedt de wetsbepaling niet de mogelijkheid om na te gaan of er wel degelijk schade bestaat bij de verdachte en of het *in concreto* gaat om een teregt en roekeloos verzet.

De regeling waarbij de kamer van inbeschuldigingstelling verplicht wordt de burgerlijke partij zonder debatten te veroordelen tot een schadevergoeding jegens de verdachte, indien het verzet van de burgerlijke partij wordt verworpen, terwijl die verplichting niet bestaat wanneer het verzet van het openbaar ministerie wordt verworpen, is niet evenredig met de door de wetgever nagestreefde doelstelling.

A.5. De betwiste regeling is strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, niet alleen op zichzelf beschouwd, maar ook gelezen in samenhang met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ofschoon wordt aangenomen dat die laatstgenoemde bepaling in de regel niet kan worden toegepast op onderzoeksgerechten, moet worden vastgesteld dat de veroordeling van de burgerlijke partij tot schadeloosstelling in geval van verwerping van haar verzet tegen de buitenvervolginstelling van een verdachte, in wezen een geschil omtrent burgerlijke rechten betreft, waarop de waarborgen van artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens toepasselijk zijn. Aangezien zowel aan het openbaar ministerie als aan de burgerlijke partij de mogelijkheid van verzet wordt geboden, vloeit hieruit voort dat de gelijkheid van beide partijen in de aanwending van dat rechtsmiddel moet worden gewaarborgd. Op dat vlak houdt artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering ongetwijfeld een duidelijke schending in van het in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens gewaarborgde beginsel van de gelijkheid der procespartijen. De omstandigheid dat de kamer van inbeschuldigingstelling op soevereine wijze de schadevergoeding kan bepalen - wat enige differentiatie mogelijk maakt - doet die schending geenszins teniet.

A.6. Artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering schendt dan ook de artikelen 10 en 11 van de Grondwet,

zowel op zichzelf beschouwd als gelezen in samenhang met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, in zoverre die bepaling zo dient begrepen te worden dat zij de kamer van inbeschuldigingstelling verplicht steeds een schadevergoeding op te leggen aan de burgerlijke partij, zonder *in concreto* oog te hebben voor de omstandigheden van het verzet.

Memorie van antwoord van de Ministerraad

A.7. Gelet op de rechtspraak van het Hof, dat ambten die vallen onder de gerechtelijke organisatie enerzijds, en ambten die ressorteren onder de uitvoerende macht anderzijds, geen genoegzaam vergelijkbare categorieën zijn - ofschoon beide in het algemeen belang worden uitgeoefend - (arrest nr. 3/93 van 21 januari 1993), moet *a fortiori* de categorie van de burgerlijke partij die optreedt ter bescherming van haar privé-belangen, niet vergelijkbaar worden geacht met die van het openbaar ministerie, dat uitsluitend optreedt ter bescherming van de belangen van de samenleving.

A.8. Zelfs zo het gaat om vergelijkbare categorieën, is het gemaakte onderscheid evenredig met de nagestreefde doelstellingen : de kamer van inbeschuldigingstelling dient weliswaar ambtshalve de schadeloosstelling op te leggen, doch hierdoor wordt geenszins het evenredigheidsbeginsel geschonden, nu het bedrag van die vergoeding vrij kan worden geapprecieerd, zodat een eventuele schending van het gelijkheidsbeginsel niet kan voortvloeien uit de betwiste bepaling zelf, doch hoogstens uit de jurisprudentiële uitlegging ervan. Ter zake kan het Hof tot een grondwetsconforme interpretatie komen, door vast te stellen dat de betrokken bepaling kan worden gelezen als een loutere toepassing van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, zodat veroordeling tot schadevergoeding slechts mogelijk is ingeval een fout werd begaan die schade heeft veroorzaakt.

A.9. Het Hof dient niet na te gaan of de betwiste bepaling verenigbaar is met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, enerzijds omdat de verwijzingsrechter, het Hof van Cassatie, in de prejudiciële vraag geenszins de verenigbaarheid van artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens aan de orde heeft gesteld, en anderzijds omdat het Hof niet bevoegd is zich uit te spreken op de toepasbaarheid van artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens op het onderhavige geschil. Niet het Arbitragehof doch de verwijzingsrechter is bevoegd om zich uit te spreken over de toepasbaarheid van een norm op de feiten van de zaak.

Zelfs indien artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens toepasbaar zou zijn op de rechtspleging van artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering, *quod non*, dan sluit zulks geenszins uit dan een rechtmatig onderscheid kan worden gemaakt met betrekking tot de uitoefening van het recht van verzet.

- B -

B.1. Krachtens artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering kunnen de procureur des Konings en de burgerlijke partij hoger beroep instellen, voor de kamer van inbeschuldigingstelling, tegen de beschikkingen van de raadkamer die het voortzetten van de strafvordering in de weg staan.

Artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt : « De burgerlijke partij die op haar verzet in het ongelijk wordt gesteld, wordt tot schadevergoeding jegens de verdachte veroordeeld. »

Het Hof dient na te gaan of die bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, doordat de burgerlijke partij die op haar verzet tegen een beschikking van buitenvervolginstelling van de raadkamer in het ongelijk wordt gesteld, tot schadevergoeding jegens de verdachte wordt veroordeeld, terwijl de Staat niet tot schadevergoeding wordt veroordeeld wanneer de procureur

des Konings in het ongelijk wordt gesteld.

B.2. Er bestaat, tussen het openbaar ministerie en de burgerlijke partij, een fundamenteel verschil dat op een objectief criterium berust. Het openbaar ministerie is, in het belang van de maatschappij, belast met de opsporing, de vervolging en de bestraffing van misdrijven (artikelen 22 tot 47 van het Wetboek van Strafvordering) en vordert toepassing van de strafwet (artikel 138 van het Gerechtelijk Wetboek). De burgerlijke partij behartigt haar persoonlijk belang en beoogt, bij de burgerrechtelijke vordering, de vergoeding te verkrijgen van de schade die haar door het misdrijf werd toegebracht.

B.3. Dat verschil verantwoordt dat het openbaar ministerie en de burgerlijke partij verschillend worden behandeld wanneer hun verzet wordt verworpen door de kamer van inbeschuldigingstelling. Het rechtsmiddel dat krachtens artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering voor de burgerlijke partij openstaat is een uitzondering op de regel volgens welke het openbaar ministerie de toepassing van de strafwet vordert. De wetgever vermocht te vrezen dat de burgerlijke partij misbruik maakt van haar recht van hoger beroep en de verdachte schaaft door het onderzoek te verlengen, om redenen die geen verband houden met het algemeen belang, door een ongepast verzet. Tegenover de bestreden maatregel staat het uitzonderlijke recht van de burgerlijke partij om de strafvordering aan te houden.

B.4. De maatregel beperkt niet op buitensporige wijze de rechten van de persoon die beweert benadeeld te zijn : die heeft de mogelijkheid zijn vordering voor de burgerlijke rechter te brengen. De sanctie is niet onevenredig : de kamer van inbeschuldigingstelling heeft de mogelijkheid, afhankelijk van de omstandigheden, de verdachte een symbolisch bedrag toe te kennen. De procedure sluit niet ieder debat uit : niets belet de burgerlijke partij, subsidiair, te pleiten over de omvang van de schadevergoeding waarmee zij wordt bedreigd.

B.5. Er dient negatief op de vraag te worden geantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering, in zoverre het bepaalt dat de burgerlijke partij die op haar verzet in het ongelijk wordt gesteld, tot schadevergoeding jegens de verdachte wordt veroordeeld, zonder dat een soortgelijke bepaling de Staat tot eenzelfde schadevergoeding verplicht indien de procureur des Konings op zijn verzet in het ongelijk wordt gesteld, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 6 juni 1995.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève